

Magdalena Dąbrowska

Jakowa Galinkowskiego klucz do literatury europejskiej - «pro» et «contra»

Rusycystyczne Studia Literaturoznawcze 24, 41-50

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jakowa Galinkowskiego klucz do literatury europejskiej — *pro et contra*

Magdalena Dąbrowska

Довольно на первый раз, если знающие один Русский язык — будут иметь легкие понятия о состоянии всей иностранной словесности, будут знать лучших Авторов всех наук и все образцовые творения в стихотворстве и прозе: довольно если они будут иметь опыт всеобщей словесности не столько может быть совершенный, сколько первоначальный.

Jakow Galinkowski¹

ABSTRACT: Jakov Galinkovsky (Galenkovsky; 1777—1815) was a writer, poet, literary critic, translator, publisher of the periodical “Corypheus, or the key to the European literature” that contains a review of the history of the European literature from the ancient times to the 19th century. The article consists of three parts: 1. The presentation of works by Jakov Galinkovsky (novels, their links with sentimentalism and its criticism, the poem [*Imitation of a Satire of V. Kapnist*]), 2. The image of the West-European literature in the periodical “Corypheus, or the key to the European literature,” 3. The reviews of the periodical “Corypheus, or the key to the European literature” in the Russian periodicals in the early 19th century (“Moskovsky Mercury,” “Severny vestnik,” etc.).

KEY WORDS: Jakov Galinkovsky, “Corypheus, or the key to the European literature,” periodical press, reception, “Severny vestnik”

Pierwsze źródło wiadomości o spuściznie Jakowa Galinkowskiego (Galenkowski; ur. w 1777 roku w guberni połtawskiej, zm. w 1815 roku w Petersburgu) stanowiła jego autobiografia, napisana w trzeciej osobie, rozpoczynająca się od nakreślenia początków drogi twórczej:

¹ Б.п. [Я. Галинковский]: *Введение во всеобщую словесность*. «Корифей, или Ключ литературы» 1802, ч. 1, s. 26 (przypis).

Учился он латинскому и словенскому языку у многих академиков киевских... и потом послан в Академию киевскую... (в 1785 году), где оказал большие успехи в латинском языке и украшен был двумя звездами Pro Diligentia. Перевел всего *Телемака* для упражнения и написал одну пастушескую повесть *Благодетельный Зафир, или Любовь Леандра и Клеомены* и поэму в стихах *Аполлон, или Золотой век*, которые потом сжег в камине. Написал он также любовную повесть под именем *Земир, или Заблудившийся охотник*... и другую шутивую повесть *Старостянка Каролина, или Польские были и небылицы во время Костюшка*, но все сии бумаги имели равную участь с первыми, кроме некоторых отрывков².

Na jej podstawie Jewfimij Bołchowitinow (metropolita Jewgienij) napisał hasło o Galinkowskim do słownika pisarzy rosyjskich, w następujący sposób opisując w nim najważniejszą pozycję w dorobku Galinkowskiego:

«Корифей, или Ключ литературы», periodyk w 12 częściach, wydawany w Sankt-Petersburgu od 1802 roku, zawierający zarys początków literatury powszechnej, albo wiadomości uczone o najlepszych dziełach pisarzy greckich, łacińskich, włoskich, francuskich, niemieckich i rosyjskich, z licznymi streszczeniami oraz wypisami z oryginałów³.

Ani jednak *Корифей, или Ключ литературы*, ani żadna inna pozycja ze spuścizny pisarza, należąca czy to do tłumaczeń, czy to do oryginalnej poezji czy prozy, nie doczekały się dotychczas szerszego omówienia. Artykuł Jurija Łotmana, stanowiący główną pozycję w literaturze przedmiotu, rzuca światło przede wszystkim na powiązania Galinkowskiego ze środowiskiem literackim przełomu XVIII i XIX stulecia, m.in.: Gawriilem Dierzawinem, Wasilijem Żukowskim, Andriejem Turgieniewem, Andriejem Kajsarowem⁴. Wzmianki o Galinkowskim pojawiają się także w pracach na temat rosyjskiej recepcji dzieł Homera⁵, Woltera⁶, Johna Milтона⁷ i Augusta von Kotzebuego⁸ oraz ini-

² Cyt. za: *Поэты 1790—1810-х годов*. Ред. Ю.М. Лотман, М.Г. Альтшуллер. Ленинград 1971, s. 485.

³ *Словарь русских светских писателей, соотечественников и чужестранцев, писавших в России. Сочинение Митрополита Евгения*. Т. 1. Москва 1845, s. 107—108. Tu i dalej, o ile nie podano inaczej, cytaty w przekładzie własnym — M.D.

⁴ Ю.М. Лотман: *Писатель, критик и переводчик Я.А. Галинковский. «XVIII век»*. Сб. 4. Ред. П.Н. Берков. Москва—Ленинград 1959, s. 230—256. Por. Idem: *Галинковский (Галенковский) Яков (Иаков) Андреевич*. В: *Русские писатели 1800—1917. Биографический словарь*. Т. 1 (А—Г). Ред. П. Николаев. Москва 1989, s. 515—516.

⁵ Zob.: А.Н. Егунов: *Гомер в русских переводах XVIII—XIX веков*. Москва—Ленинград 1964, s. 156—160.

⁶ Zob.: П.Р. Заборов: *Вольтер в России конца XVIII — начала XIX века*. В: *От классицизма к романтизму. Из истории международных связей русской литературы*. Ред. М.П. Алексеев. Ленинград 1970, s. 120—121.

⁷ Zob.: Ю.Д. Левин: *Английская поэзия и литература русского сентиментализма*. В: *От классицизма...*, s. 278; Idem: *Восприятие английской литературы в России. Исследования и материалы*. Ред. П.Р. Заборов. Ленинград 1990, s. 211.

⁸ Zob.: С. Мельникова: *Коцебу в России*. Санкт-Петербург 2005, s. 162, 169—170.

cjatyw popularyzujących literaturę polską w Rosji początku XIX wieku⁹, przy czym często ograniczają się one do samych adnotacji bibliograficznych¹⁰. Rzadko podejmowana jest próba oceny działalności Galinkowskiego.

Przegląd opinii współczesnych Galinkowskiego na temat jego czasopisma «Корифей, или Ключ литературы», który wypełni główną część niniejszego artykułu, warto poprzedzić ogólną charakterystyką dorobku pisarza oraz omówieniem wybranych partii jego czasopisma.

W twórczości Jakowa Galinkowskiego można wyróżnić dwa okresy: w pierwszym zajął on pozycję sentymentalisty (a co więcej — jak zauważa Natalia Koczetkova — zapisał się jako jeden z pierwszych pisarzy, którzy posługiwali się w Rosji określeniami „sentymentalność” i „sentymentalista”¹¹, czego potwierdzenie znaleźć zresztą można w jego periodyku¹²), w drugim zaś zaczął odchodzić od niej i zwracać się ku innym tendencjom literackim. Na pierwszy okres przypadło powstanie powieści *Glafira...* (1797), określonej przez niego jako wzorowana na „pewnych angielskich powieściach w listach”¹³, oraz powieści *Godziny zadumy...* (1799), uznanej za „nową powieść, przedstawiającą myśli człowieka zakochanego”¹⁴. Wówczas ukazały się także jego przekłady dzieł Laurence’a Sterne’a, częściowo wydane pod wspólnym tytułem *Uroki Sterne’a*¹⁵. Trudno o bardziej jednoznaczny sygnał identyfikowania się z programem sentymentalizmu niż wybór na źródło inspiracji i przedmiot tłumaczenia współczesnej prozy angielskiej oraz zogniskowanie fabuły utworów wokół wątków miłosnych. Symboliczną granicę między oboma okre-

⁹ Zob.: П. Глушковский: *Ф.В. Булгарин в русско-польских отношениях первой половины XIX века: эволюция идентичности и политических воззрений*. Санкт-Петербург 2013, s. 95.

¹⁰ Нр.: «О Муза, в небесах живущая, святая!», «Осанкой, поступью превосходящий всех...», «Винючник моего создания, любезный...», [перевод Я.А. Галинковского?]. «Корифей» 1807, кн. XI, s. 55—57, 61—62, 75—76. Стихи. Перевод отрывков: кн. I, строки 6—48, 589—615, кн. IV, строки 635—656, в статье *Мильтон*”; zob.: Ю.Д. Левин: *Английская поэзия...*, s. 278.

¹¹ Н.Д. Кочеткова: *Середина 1780-х годов — 1800: сентиментализм*. В: *История русской переводной художественной литературы. Древняя Русь. XVIII век*. Т. 1 (Проза). Ред. Ю.Д. Левин. Санкт-Петербург 1995, s. 278.

¹² «Прошу время, чтоб оно помогло молодым любителям словесности нашей при- выкнуть к дидактическим сочинениям столь же охотно как и *сентиментальным*»; zob.: Б.п. [Я. Галинковский]: *Введение во всеобщую...*, s. 20.

¹³ Zob.: [Я. Галинковский]: *Садиния, или Невинное вероломство. Повесть, взятая из нового русского романа, сочиненного Я.А. Г****. В: *Утренник прекрасного пола. Сочинение Я.А. Галинковского*. [Б.м.] 1807, s. 105.

¹⁴ [Я. Галинковский]: *Часы задумчивости. Новый роман, изображающий мысли влюбленного человека, со всем энтузиазмом страсти и чувствительности*. Ч. 1—2. Москва 1799.

¹⁵ *Красоты Стерна. Перевод с английского Я*** Г****. «Иппокрена, или Утехи любословия» 1800, ч. 5, s. 193—224; ч. 6, s. 673—680; ч. 7, s. 117—141; 513—525, 529—534, 534—542, 543—544.

sami stanowi współpraca Galinkowskiego z czasopismem Iwana Martynowa «Северный вестник» (1805), znanym z ataków na sentymentalistów¹⁶. Co jednak charakterystyczne, w napisanym w tym czasie wierszu *Naśladowanie satyry W.W. Kapnisty*, opublikowanym zresztą na łamach pisma «Северный вестник»¹⁷, poeta poddaje krytyce nie tylko przedstawicieli sentymentalizmu (Nikołaja Karamzina, Iwana Dmitrijewa), ale również „obóz” Aleksandra Szyszkowa; co więcej, w ironicznym tonie pisze także o sobie samym i rezultatach swojej pracy nad czasopismem «Корифей, или Ключ литературы»:

Другой, меж шкапом книг зарывшись день и ночь,
 Всех авторов щепит, на курс напрягши мочь;
 Однако ж не блеснул, а только запылится,
 Хотел было учить, да сам не научился¹⁸.

Podstawowe znaczenie dla odczytania zamysłu Jakowa Galinkowskiego jako wydawcy „encyklopedii literackiej” (określenie Jegunowa)¹⁹ czy „podzielonego na części kursu teorii sztuki [...] z rozbudowanymi dygresjami na temat różnych dziedzin historii i kultury” (słowa Łotmana)²⁰, jak nazywany jest «Корифей, или Ключ литературы», mają jego początkowe partie: przedmowa (*Plan*) oraz traktaty *Wprowadzenie do literatury powszechnej* i *O podziale literatury*. To w nich Galinkowski wyjaśnia wymowę tytułu periodyku i cel jego powstania („oto [...] książka, która [...] podaje najpotrzebniejsze wiadomości o głównych dziedzinach literatury i sztuki, stanowi klucz do poznania najlepszych książek...”) oraz strukturę i sens tytułów poszczególnych części składowych („wydawnictwo dzieli się na dwanaście ksiąg, nazwanych imionami Muz i innych postaci mitologicznych...”), wreszcie krąg odbiorców („dla osób, dla których zajmująca jest literatura, [...] jej miłośników i znawców”)²¹. Jednym słowem, Galinkowski wciela się w rolę przewodnika po literaturze, częściowo w zastępstwie takich „koryfeusz”, jak Jean-Jacques Marmontela, Charles Batteux czy Jean-François de La Harpe. Wyposaża czytelników w podstawowe informacje o literaturze europejskiej z perspektywy teoretyczno- i historycznoli-

¹⁶ Zob.: M. Dąbrowska: *Dla pożytku i przyjemności. Rosyjska podróż sentymentalna przełomu XVIII i XIX wieku*. Warszawa 2009, s. 217—218.

¹⁷ И.Г. [Я. Г а л и н к о в с к и й]: *Подражание сатире...* «Северный вестник» 1805, ч. 6, s. 295. Przedmiotem naśladowania była *Satyra I* (1780) Wasilija Kapnisty, której pierwszy wers — «Кто сколько ни сердись, а я начну браниться» — Galinkowski powtórzył na początku swojego wiersza; w przypisie do niego czytamy: «Всякий с первого стиха догадается, что сие вступление применено к материи, и всякий увидит, что составлено до слова как в сатире К[апниста]»; zob.: Я. Г а л и н к о в с к и й: *[Подражание сатире В.В. Капниста]*. В: *Поэты 1790—1810-х...*, s. 486.

¹⁸ I d e m: *[Подражание сатире В.В. Капниста]*. В: *Поэты 1790—1810-х...*, s. 487.

¹⁹ А.Н. Е г у н о в: *Гомер в русских переводах...*, s. 156.

²⁰ Ю.М. Л о т м а н: *Писатель, критик...*, s. 235.

²¹ Б.п. [Я. Г а л и н к о в с к и й]: *План. «Корифей, или Ключ литературы»* 1802, ч. 1, s. 4, 6.

terackiej, a także skłania ich do zastanowienia się nad stanem literatury rosyjskiej („dlaczego nasza literatura jest pogrążona w tak głębokim śnie? [...] być może z powodu złego smaku odbiorców i lekceważenia tego, co rosyjskie”²²). Zarówno z propagowaniem osiągnięć literatury obcej, jak i z nastawieniem na porównywanie z nią literatury rodzimej, prowadzące do stwierdzenia zapóźnienia tej ostatniej, spotykamy się w czasopiśmie rozpatrywanego okresu stale. Podobnie rzecz ma się z „bibliograficznym” zorientowaniem pisma Galinkowskiego, polegającym na częstym wprowadzaniu przez niego „adresów” wydań przywoływanych dzieł. Taki charakter ma zakończenie traktatu *O podziale literatury*, zawierające odwołanie do paryskiego wydania rozprawy Charlesa Batteux *Zasady literatury* z lat 1777—1788 wraz z charakterystyką zawartości poszczególnych tomów.

Szerokie wyobrażenie o stopniu szczegółowości podawanych informacji daje zawarty we wstępie „spis treści” drugiej książki czasopisma, zatytułowanej *Melpomena, albo Tragedia*:

Всеобщее понятие о Трагедии. Что значит слово Трагедия и как его перевести. О начале Драматического стихотворства. Славнейшие Трагики из всех наций, как то: Греков, Римлян, Италиянцов, Французов, Англичан — Русских; и лучшие их Трагедии, с кратким некоторых анализом и биографиєю сочинителей. О суждении публики. [...] О произношении, или декламации. Об архитектуре древнего театра. Отрывки из лучших Трагедий: Софокла, Мегастазия, Шекспира, Корнеля, с текстом подлинников на стороне и русским переводом в стихах. О костюмах или облачениях нашего театра²³.

Do realizacji tego zamierzenia Galinkowski przystąpił już jednak w traktacie *O podziale literatury*, w którym nie tylko wymienił główne gatunki dramaturgiczne, ale także przywołał tragedię Woltera *Zaira* (1732), traktując to jako pretekst do rozważań o regułach literackich.

Częstym sposobem przekazywania wiedzy o literaturze europejskiej stają się w piśmie Galinkowskiego hasła o jej przedstawicielach. Z takim rozwiązaniem mamy do czynienia już w traktacie *O podziale literatury*, opartym na wyodrębnieniu mistrzów poezji oraz mistrzów retoryki: pojawiają się więc hasła na temat — w części „o poezji” — Arystotelesa (jako twórcy *Poetyki*), Horacego, Marco Gerolamo Vidy i Nicolasa Boileau, a w części „o retoryce” — Arystotelesa (tym razem jako autora *Retoryki*), Kwintyliana, Cyserona, Pseudo-Longinosa, Hermogenesa z Tarsu, Demetriosa z Faleronu, Dionizjusza z Hali-karnasu, Aulusa Gelliusa i Marka Seneki. W następnych księgach konstrukcję „hasłową” ma artykuł *O stanie literatury polskiej*, prezentujący sylwetki twórcze (jeśli zachować przyjętą w nim kolejność) Stanisława Trembeckiego, Tadeusza Czackiego, Franciszka Zabłockiego, Franciszka Karpińskiego, Juliana

²² Ibidem, s. 15.

²³ Ibidem, s. 8—9.

Ursyna Niemcewicz, Jana Kochanowskiego, Macieja Kazimierza Sarbiewskiego, Adama Naruszewicza, Ignacego Krasickiego i innych²⁴. Galinkowski stawił sobie za cel przybliżenie czytelnikom przedstawicieli różnych epok i różnych literatur narodowych.

Oto dwa przykładowe „hasła”, z których pierwsze (ze wspomnianym „bibliograficznym” zorientowaniem) pochodzi z traktatu *O podziale literatury*, drugie zaś — z artykułu *O stanie literatury polskiej*, opublikowanego w piątej (noszącej tytuł *Terpsychora*) księdze pisma:

Квинтилиян, в своих установлениях красноречья (de Institutione Oratoria) — утвердил красноречие и славу Римской тоги. Это превосходнейшее творение какое только пощадило время, поглотившее многие сокровища древних учителей. Оно разделяется на XII книг: наставительнейшая из них 10. Издания его лучшие, на Немецком: Аббата Генке из Гельмштадте, 1775. На Французском, (редкого достоинства) Аббата (Gedoon) Гедойня; новейшее 1770 года...²⁵

Ян Кохановский занимает первое место по старшинству между Пиитов Польских. Перевел прекрасно *Псалтырь* и много своих писал од на польском и латинском языках²⁶.

«Корифей, или Ключ литературы» doczekał się z całej spuścizny Galinkowskiego najliczniejszych komentarzy, przy czym, co charakterystyczne, w większości negatywnych. Najostrzejszą wymowę miała recenzja zamieszczona w czasopiśmie Piotra Makarowa «Московский Меркурий» w 1803 roku²⁷. W jej świetle «Корифей, или Ключ литературы» nie jest niczym więcej niż zbiorem „definicji, w większości nieporównanych” oraz „katalogiem dobrych i miernych pisarzy”, razi „złym stylem”, przede wszystkim jednak obfituje w błędy faktograficzne, często wynikające z tego, że twórca nie weryfikował podawanych informacji, opierał się na tym, co znał „ze słyszenia”²⁸. Recenzent wytknął Galinkowskiemu nazywanie prozaika francuskiego Jacquesa-Henriego Bernardina de Saint-Pierre’a „świętym Piotrem” i niedostateczne rozeznanie w stanie zaawansowania prac nad rosyjskim tłumaczeniem dzieła Jeana-Jacquesa Barthéleme’a o Anacharsysie, przedstawioną zaś w pierwszej części pisma klasyfikację nauk podsumował słowami: „cóż znajdujemy? nazwy wszystkich nauk, od teologii [...] i gramatyki do nauki o ubiorze”²⁹; przykładów jest

²⁴ Б.п. [Я. Галинковский]: *О состоянии литературы польской*. «Корифей, или Ключ литературы» 1802, ч. 5, s. 102—128.

²⁵ Ibidem: *О разделении словесности*. «Корифей, или Ключ литературы» 1802, ч. 1, s. 40.

²⁶ Ibidem: *О состоянии литературы...*, s. 115.

²⁷ Ibidem: *Корифей, или Ключ литературы*. С.П.Б. 1802 и 1803 г. ... Части: первая и вторая. «Московский Меркурий» 1803, ч. 3, s. 42—53.

²⁸ Ibidem, s. 42, 44, 50.

²⁹ Ibidem, s. 44, 45. Rzeczywiście, różnorodność jest niezwykle duża, gdyż w klasyfikacji sąsiadują ze sobą arytmetyka i fizjologia, antropologia i logika, kosmetyka i gimnastyka, budowa statków i meblarstwo.

więcej, gdyż znaczną część recenzji (w tym w całości aneks do niej) wypełniają, zgodnie z ówczesną manierą, „wypisy” z omawianej pozycji (wśród nich pojawia się przywołany wcześniej ustęp o *Zairze*). Przegląd zawartości dzieła Galinkowskiego recenzent zamknął słowami, że spełnił już swój obowiązek wobec czytelników i więcej do niego nie zamierza zaglądać, do czego ich także przekonuje. Zdaniem Łotmana, wydawca pisma «Московский Меркурий» występował jednak przeciwko nie tyle poglądom literackim Galinkowskiego, ile typowi wydawnictwa reprezentowanemu przez „przez «Корифей, или Ключ литературы»³⁰, mieszczącego się gdzieś pomiędzy czasopiśmem i zbiorem; badacz przypomina również, że z podobną oceną czasopisma Galinkowskiego wystąpił Johann Gotfried Richter w lipskim periodyku „Russische Miszellen” w 1803 roku³¹.

Od odwołania do recenzji z 1803 roku — nie tyle, jak czytamy, krytycznej wobec pracy Galinkowskiego, ile ośmieszającej ją — rozpoczyna się recenzja opublikowana w czasopiśmie Nikołaja Brusilowa «Журнал российской словесности» w 1805 roku³².

«Корифей» nie jest wykładem literatury, a jedynie zawiera klucz do niej; [...] każdy rozumny człowiek doceni przedsięwzięcie niespotykane dotąd na naszym gruncie i zapał twórcy pragnącego służyć dobru powszechnemu

— broni Galinkowskiego recenzent³³ i następnie uzasadnia swój punkt widzenia, odwołując się do siódmej księgi dzieła (*Kaliopa*) i zawartego w niej *Szkicu o starożytnych poetach epickich*. W jego ocenie artykuł ten jest pozycją:

zajmującą i wielce pożyteczną nie tylko dla młodzieży, ale i dla każdego miłośnika literatury, w szczególności tego, który nie ma możliwości i czasu, aby przeczytać całą rozległą literaturę stworzoną w różnych językach o Homerze i Wergiliuszu: „autor wybrał z tej wielości to, co [...] najlepsze i w jednej książce dał [...] wyobrażenie o tych poetach i ich dziełach”³⁴.

Recenzent dostrzegł i docenił podstawowy zamysł Galinkowskiego. Na pozytywną ocenę zasługuje również, w jego przekonaniu, styl pisarza, gdzieś tam tylko przeladowany zapożyczeniami.

Należy dodać, że zainteresowanie Homerem i innymi przedstawicielami starożytności należało w tamtych czasach do powszechnych. Często podejmo-

³⁰ Ю.М. Лотман: *Писатель, критик...*, s. 235.

³¹ Ibidem, s. 235—236. Por.: В.И. Кулешов: *Литературные связи России и Западной Европы в XIX веке (первая половина)*. Москва 1965, s. 252—263.

³² [Б.п.]: *Корифей, или Ключ литературы, часть II, книга VII, Калиопа...* С.П.Б. 1804... «Журнал российской словесности» 1805, ч. 1, s. 181—183.

³³ Ibidem, s. 181—182.

³⁴ Ibidem, s. 182—183.

wano też próby porównywania ich ze sobą, o czym świadczy zamieszczony w piśmie «Московский Меркурий», niemal po sąsiedzku z krytyczną recenzją dzieła Galinkowskiego, artykuł *Porównanie Homera z Wergiliuszem*³⁵. Za Andriejem Jegunowem warto przypomnieć, że na łamach czasopisma «Корифей, или Ключ литературы», stanowiącym źródło do studiów nad recepcją literatur starożytnych w oświeceniowej Rosji, zamieszczone zostały tytuły „dwóch studiów, które legły u podstaw nowego rozumienia Homera”, pióra Thomasa Blackwella i Roberta Wooda³⁶; badacz wspomina o tym w kontekście rozważań o wyraźnie kompilacyjnym charakterze czasopisma Galinkowskiego.

Z perspektywy studiów nad recepcją literatury polskiej w Rosji czasów Oświecenia nie sposób pominąć listu Wasilija Anastasiewicza opublikowanego w czasopiśmie «Северный вестник» w 1804 roku³⁷, zawierającego krytyczną — nastawioną na skatalogowanie różnego rodzaju błędów i nieścisłości — ocenę artykułu *O stanie literatury polskiej*. Anastasiewicz to jeden z czołowych znawców i popularyzatorów kultury polskiej w Rosji, którego «Улей» zapisał się jako jedyne na początku XIX wieku czasopismo o profilu polonoznawczym³⁸. Negatywna opinia dotyczyła czterech kwestii szczegółowych: niewłaściwego doboru słów, wynikającego z niezrozumienia przez Galinkowskiego polskich realiów społeczno-kulturowych, zniekształceń nazw własnych, nieścisłości faktograficznych oraz błędnych interpretacji i ocen dzieł pisarzy polskich; przez cały list przewija się wątek nieprzestrzegania przez Galinkowskiego porządku chronologicznego, powodującego, że „nie można dowiedzieć się, [...] kiedy pisarze żyli, jakimi walorami odznaczały się ich dzieła”³⁹. Anastasiewicz nie poprzestał jednak na wskazywaniu niedociągnięć autora artykułu *O stanie literatury polskiej*, uzupełniając podawane przez niego wiadomości o poszczególnych twórcach i ich dziełach.

Oto jeden z komentarzy Anastasiewicza (wraz z fragmentem artykułu *O stanie literatury polskiej*, do którego się odnosi), zawierający zarówno wskazanie na mylny zapis zastosowany przez Galinkowskiego, jak i korektę błędu oraz dodatkową informację na podjęty temat:

³⁵ [Б.п.], *Сравнение Гомера с Виргилием*. «Московский Меркурий» 1803, ч. 3, s. 26—28.

³⁶ А.Н. Егунов: *Гомер в русских переводах...*, s. 157.

³⁷ Б.п. [В.Г. Анастасевич]: *Милостивые Государю!...* «Северный вестник» 1804, ч. 2, № 5, s. 163—178.

³⁸ Zob. m.in.: A. D w o r s k i: *Z dziejów zbliżenia kulturalnego rosyjsko-polskiego na początku XIX wieku — polonica w czasopiśmie „Улей”*. W: *Spotkania literackie. Z dziejów powiązań polsko-rosyjskich w dobie romantyzmu i neoromantyzmu*. Red. B. Galster, J. Kamionkowa. Wrocław 1973, s. 151—183.

³⁹ Б.п. [В.Г. Анастасевич]: *Милостивые Государю!...*, s. 168. Oprócz pisarzy są przedstawiani uczeni — od historyków (Wincenty Kadłubek) do astronomów (Mikołaj Kopernik).

Он [Tadeusz Czacki — M.D.] имеет преславную библиотеку и великое число рукописей оставленных ему Королем Станиславом и Приматом Польским, ученым Бискупом *Нарушевичем*⁴⁰.

Имеет [Tadeusz Czacki — M.D.] великое число рукописей доставленных ему Королем Станиславом и Приматом (вместо Примасом) ученым Бискупом *Нарушевичем*... Славный лирический стихотворец и историк польский Адам *Нарушевич* никогда не был Примасом⁴¹.

Mimo pomyłek i nieściśłości rolę Galinkowskiego w przeszczepianiu na grunt rosyjski osiągnięć literatury polskiej można uznać za znaczącą. To on właśnie po raz pierwszy po długiej przerwie przypomniał w Rosji o Macieju Kazimierzu Sarbiewskim, nazywając go w artykule *O stanie literatury polskiej* „słynnym poetą lirycznym”, „drugim Horacym”, którego wiersze „przełożono na niemal wszystkie języki europejskie”, ale jednocześnie zarzucając mu górnolotność, zaciemniającą wymowę utworów i pogarszającą styl⁴². Jak zauważa Siergiej Nikołajew, „trudno [...] w sposób zadowalający i przejrzysty wyjaśnić niespodziewaną erupcję zainteresowania Sarbiewskim na początku XIX wieku, a następnie jego całkowite zapomnienie — można wszakże wskazać kilka oddziałujących na ów fakt czynników: jedna z ogólnych przyczyn takiego stanu rzeczy polegała na tym, że w pierwszej połowie XIX wieku o wiele większą uwagę przyciągała poezja polska epoki odrodzenia, co wyraźnie odzwierciedla antologia *Poezja Słowian* Nikołaja W. Herbela (1871), w której piśmiennictwo staropolskie reprezentują tylko Jan Kochanowski oraz [...] Szymon Szymonowic; początki owego procesu zarysowały się już w pierwszym artykule o Sarbiewskim, opublikowanym przez Galinkowskiego”⁴³. Szkic *O stanie literatury polskiej* to jeden z głównych przeglądów dziejów literatury polskiej zamieszczonych w czasopiśmie rosyjskich, obok materiałów z pisma «Улей»⁴⁴ i *Krótkiego przeglądu literatury polskiej* Faddieja Bułharyna z 1820 roku⁴⁵.

Warto zaznaczyć, że «Корифей, или Ключ литературы» nie jest jedyną pozycją ze spuścizny Galinkowskiego, którą poddawano ostrej krytyce. W czasopiśmie «Сын Отечества» w 1814 roku została zamieszczona krytyczna opinia o sporządzonym przez niego przekładzie francuskiej *Pieśni dytyrambiczej na cześć zwycięskiego Aleksandra*..., wydany anonimowo w tym samym

⁴⁰ [Б.п.], *О состоянии литературы польской*..., s. 104.

⁴¹ Б.п. [В.Г. Анастасевич]: *Милостивые Государю!*..., s. 170.

⁴² [Б.п.], *О состоянии литературы польской*..., s. 117—118.

⁴³ S.I. Nikołajew: *Twórczość Macieja Kazimierza Sarbiewskiego w Rosji*. W: I d e m: *Od Kochanowskiego do Mickiewicza. Szkice z historii polsko-rosyjskich związków literackich XVII—XIX wieku*. Tłum. J. Głazewski. Warszawa 2007, s. 98—99.

⁴⁴ Zob. m.in.: A. Dworski: *Z dziejów zblżenia kulturalnego*..., s. 151—183; M. Dąbrowska: *Czasopisma jako źródło do dziejów polsko-rosyjskich związków literackich i kulturowych (wybrane przykłady z początku XIX wieku)*. „Acta Polono-Ruthenica” 2011, T. 16, s. 33—46.

⁴⁵ Zob.: П. Глушковский: *Ф.В. Булгарин в русско-польских*..., s. 94—97.

roku. Recenzent sugeruje, że Galinkowski lepiej postąpiłby, gdyby poprzestał na opublikowaniu francuskiego oryginału, gdyż jego tłumaczenie pełne jest błędów i nie oddaje sensu oryginału. Zdaniem recenzenta Galinkowski dał się poznać jako poeta, który ma nadzwyczajną „łatwość” w pisaniu „złych wierszy”⁴⁶. W obronie Galinkowskiego stanął Gawriił Dierżawin w liście do A.N. Olenina z grudnia 1814 roku, pisząc, że tłumaczenie *Pieśni dytyrambicznej na cześć zwycięskiego Aleksandra...* zostało sporządzone „lekkko” i jeśli nawet „nie osiągnęło ono doskonałości”, to z pewnością nie zasługuje na potraktowanie z takim lekceważeniem⁴⁷.

⁴⁶ [Б.п.]: *Песнь дифирамбическая победоносному Александру на вшествие в Париж 19(31) Марта 1814 года, поднесенная одним из Французских стихотворцев. Переведенная вольными стихами, 26 Августа 1814. СПб. 1814...* «Сын Отечества» 1814, № 50, s. 180.

⁴⁷ К А.Н. Оленину. *Декабрь 1814. В: Сочинения Державина*. Ред. Я. Г р о т. Т. 6. Санкт-Петербург 1871, s. 304.